

Mihai Sorin Rădulescu

GENEALOGII

Ediție revăzută

EDITURA VREMEA

BUCUREȘTI

2018

¹⁹ Pentru reconstituirea genealogiei familiei Eraclide am beneficiat de date comunicate de d-na Lucia Botez (București), mama matematicianului și politologului Mihai Botez, de acte de stare civilă puse la dispoziție, cu deosebită amabilitate, de dr. Mihai Eraclide, precum și de însemnări genealogice aflate în arhiva Alexandru V. Perietzianu-Buzău.

²⁰ La B.A.R. se află teza de licență, susținută la Facultatea de Drept din București, a lui Constantin (II) Eraclide, intitulată *Despre separațiunea puterilor*, București, 1891 (cota II 141824).

²¹ La B.A.R., cota I 120026.

²² Însemnări genealogice de Gheorghe Eraclide (în arhiva dr. Mihai Eraclide, din București).

²³ G. Brătescu, *Christea Buicliu, înaintaș al neuropsihiatriei românești*, în „Neurologia, psihiatria, neurochirurgia”, X, nr. 3, mai-iunie 1965, p. 277-281; *Istoria medicinei românești*, redactori: V.L. Bologa, G. Brătescu, B. Duțescu, Șt. M. Milcu, București, 1972, p. 248-249.

²⁴ Act de naștere, Primăria comunei Iași, Oficiul stării civile, extras din registrul actelor de naștere pe anul 1868, no. 378, privind nașterea lui Gheorghe Eraclide, la 28 mai 1868, la Iași, în strada Codrescu, ca fiu al căpitanului „Xenofont” Eraclide, de 27 ani, și al doamnei Augusta născută „Trebusé” (*sic*), de 21 ani (în arhiva dr. Mihai Eraclide).

²⁵ Extras din registrul de nașcuți pe anul 1868, Primăria urbei Roman, no. 78, vol. II, privind nașterea Mariței Manoliu, la 23 aprilie 1868, la Roman, ca a patra fiică a lui Iancu Manoliu, de 36 ani, „amplouat”, și a Ancăi Manoliu, de 24 ani (în arhiva dr. Mihai Eraclide).

²⁶ Extras din registrul stării civile pentru căsătoriți pe anul 1889, Primăria comunei Roman, no. 44, vol. I, p. 100, privind căsătoria lui Gheorghe Eraclide cu Marița Manoliu, la 15 iulie 1889, la Roman (în arhiva dr. Mihai Eraclide).

²⁷ Xenofon (II) Eraclide, fiul lui Leon Eraclide († 1892), s-a căsătorit cu Sofia Papazoff (de origine bulgară).

²⁸ Florica, una dintre fiicele lui Leon Eraclide († 1892), s-a căsătorit cu inginerul Pompiliu Sărățeanu, a cărui apartenență la familia boierească Sărățeanu originară din județul Buzău este incertă.

* Comunicare prezentată în cadrul ședinței din 7 febr. 1996 a Comisiei Române de Heraldică, Genealogie și Sigilografie, București.

CUPRINS

I. GENERALITĂȚI DESPRE STUDIILE GENEALOGICE

Actualitatea genealogiei.....	5
Despre începuturile preocupărilor genealogice românești	12
Genealogia românească științifică – coordonatele evoluției sale în prima jumătate a secolului nostru	18
Înrudirea universală	26

II. GENEALOGII DE OAMENI POLITICI

Despre genealogia lui Iuliu Maniu	31
Nicolae Titulescu – deslușiri genealogice.....	37
Grigore Gafencu – date genealogice.....	49
Despre genealogia lui Gheorghe Tătărescu	58
Despre strămoșii lui Ilie Lazăr.....	61
Despre genealogia lui Corneliu Coposu	65

III. GENEALOGII DE PERSONALITĂȚI CULTURALE

Descendenții lui Miron Costin.....	69
Completări la genealogia lui Nicolae Iorga.....	73
Note genealogice despre George D. Florescu.....	78
Constantin Rădulescu-Motru – întregiri documentare despre familia sa.....	87
Genealogia lui Henri Coandă.....	93
Genealogia lui Mircea Vulcănescu	104
Strămoșii lui Stéphane Lupasco.....	112
Constantin Noica – lămuriri genealogice	123
Despre genealogia lui Emil Cioran.....	129
Vintilă Horia – date genealogice.....	135
Întregiri istorico-genealogice privind poetul Dinu Mareș ...	140

V. SPITE DE FAMILIE

Respect pentru oameni și cărți

Date istorice și genealogice despre

Casa de Hohenzollern-Sigmaringen	144
Despre Paleologii români	173
Despre urmașii lui Iancu Jianu	178
Precizări genealogice despre familia Rațiu.....	186
Despre familia Sterca-Șuluțiu de Cărpiniș	189
Figuri din Ardealul de altădată	197
Posteritatea lui Mihail Vodă Sturdza	200
O familie bucureșteană: Costa-Foru	206
Despre familia Oromolu	217
O familie boierească din Moldova – Râșcanii	222
Ascensiunea unei familii boierești olteneste: Sănăteștii.....	229
Date privind genealogia familiei Storck	237
Familii franceze stabilite în Țara Românească în secolul XIX.....	258
Rudele românești ale lui Victor Hugo.....	267

Ediția VREMEA

Str. Constantin Daniel, nr. 14

010531, sector 1

București

telefon 021.332.81.31

www.editionvremea.ro

www.facebook.com/editionvremea

e-mail: office@editionvremea.ro

I. GENERALITĂȚI DESPRE STUDIILE GENEALOGICE

ACTUALITATEA GENEALOGIEI

Genealogia a fost și este la noi încă, din păcate, o disciplină științifică vitregită. În Occident este tratată cu multă seriozitate, recunoscându-se foloasele certe pe care le poate aduce la investigarea trecutului, a comunităților umane, a societății în general, dar și la cercetările de patologie genetică etc. Pe de altă parte, căutările genealogice răspund legitimei curiozități a fiecăruia dintre noi de a ști de unde și din cine se trage. În societățile evoluate ale lumii, interesul pentru cunoașterea strămoșilor este cultivat cu asiduitate. Există numeroase asociații de genealogiști, întruniri internaționale și reviste ale acestora. Din doi în doi ani, au loc congrese internaționale de științe genealogice și heraldice care reunesc specialiști ai acestor domenii din toată lumea. Această vastă activitate și-a avut la noi un modest, dar tenace echivalent în reuniunile Comisiei de Heraldică, Genealogie și Sigilografie, înființată în mai 1971. Această asociație unește pe împătimiții unor investigații care presupun trudă îndelungată cu rezultate, uneori, puțin spectaculoase, dar, alteori, pe deplin răsplătitoare.

Pentru genealogist, întocmirea unei spițe de neam este adesea un scop în sine. Pentru a fi însă cu adevărat utilă, genealogia trebuie să furnizeze material de interpretare istoricului. Acesta este, poate, imperativul esențial, aceeași problemă punându-se, de fapt, în cazul oricărei științe auxiliare a istoriei. În acest sens, profesorul Mihai Berza, titularul cursului de genealogie de la vechea Școală de Arhivistică, scria următoarele: „Genealogia este una dintre disciplinele cele mai folositoare istoricului. Ea poate ajuta cu lămuririle sale înțelegerea fenomenelor celor mai variate, fie că aparțin ele istoriei politice, aceleia a culturii, a formelor sociale sau a celor economice. Dar, pentru ca genealogia să fie cu adevărat folositoare, ea nu trebuie să uite că lucrează *pentru istoric*, și nu pentru propria delectare a genealogistului. De aceea, e nevoie,

Coperta: Silvia Colfescu

Ilustrația copertei: miniatură document

Constantin Vodă Brâncoveanu (1697) – detaliu

Lector: Alexandra Ciuciulin

Tehnoredactor: Dan Amza

Copyright © Mihai Sorin Rădulescu, 2018

ISBN 978-973-645-880-4

cred, să primească și *directivele de la istoric*. Acesta va trebui să-i indice temele în care cercetarea poate fi mai rodnică”¹. În sprijinul acestei concluzii, Mihai Berza aducea câteva exemple din istoria universală: astfel, un arbore genealogic poate reprezenta însăși schema de dezvoltare a unui stat, cum este cazul cunoscut al întinderii Imperiului romano-german în secolul al XVI-lea, rezultat al politicii matrimoniale a Habsburgilor. Genealogia poate contribui în mod esențial la cercetarea caracterului claselor sociale, a originii, modului de formare, evoluției și dispariției lor. Tabelele genealogice pot arăta, de asemenea, evoluția unor mari averi, oferind, așadar, material pentru concluzii de istorie economică.

Genealogia permite introducerea individului într-o dinamică temporală, pe când biografia, folosită singură, oferă un tablou static, după cum sublinia istoricul francez Michel Peronnet. Analize concrete întemeiate pe investigații prosopografice și genealogice pot revizui anumite opinii intrate în circuitul istoriografiei. Astfel, de pildă, în lucrări istorice franceze se opune „noblețea de spadă”, „nobleței de robă”; un studiu genealogic riguros arată însă că aceste două categorii sunt definite de exercitarea unei profesii, prin frecventarea unui anumit mediu și nu printr-un statut imuabil. Membrii unor vechi familii franceze au intrat în parlament, suferind ostracizarea din partea lumii mondene, pe când familii recent înnobilate s-au integrat rapid vechii nobilimi prin exercitarea meseriei armelor. Genealogiile înregistrează toate aceste variații și permit studiul lor cantitativ, evidențiind fenomenul mobilității sociale. Prin studiul endogamiei sau exogamiei în cadrul unui grup se poate constata dacă acesta se închide în sine tinzând să devină o „castă” – cu toată tendința de rezistență pe care aceasta o presupune – sau dacă se deschide tuturor sau numai anumitor categorii sociale. Investigațiile genealogice permit studiul sistematic și cantitativ al fenomenelor de ascensiune, declin sau stabilitate socială, conduc la înțelegerea mai exactă și mai nuanțată a claselor sociale, care nu sunt juxtapuneri de indivizi, ci ansambluri de familii ce urcă și coboară pe scara socială. Astăzi, genealogiștii au devenit conștienți de faptul că studiul oricărei familii, de orice condiție socială, reprezintă un pas înainte pe calea scrierii istoriei societății. Propunându-și studiul individului prin intermediul familiei

din care face parte, genealogia aduce o contribuție de substanță la explicarea eredității fizice, dar mai ales a celei socio-culturale.

Profitabile sunt rezultatele cercetărilor genealogice și pentru istoria culturii², dar mai ales pentru istoria politică³. Deslușirea legăturilor de sânge ale boierimii românești duce, de pildă, la explicarea acțiunilor comune ale boierilor înrudiți între ei, precum și a sprijinului pe care domnitorii îl primeau din partea unor dregători. În acest sens, se pot cita câteva studii temeinice datorate istoricilor Dan Pleșia și Ștefan S. Gorovei, care ilustrează foarte elocvent utilitatea genealogiei pentru istoria medievală românească. Numai cercetarea genealogică minuțioasă, bazată pe documente, poate certifica în ce măsură este adevărată o afirmație ca aceea pe care o făcea profesorul Berza: „Boierimea lui Mihai Viteazul nu mai e aceeași din vremea lui Mircea cel Bătrân, iar aceea a lui Vasile Lupu nu descinde, în cea mai mare parte, decât ca clasă socială, din aceea a lui Ștefan cel Mare”⁴. Studii recente⁵ au arătat convingător că, de-a lungul Evului Mediu și al epocii moderne, cu prelungiri și în cea contemporană, s-a păstrat în vârful societății românești un nucleu de familii boierești ce au cunoscut primeniri și infiltrări, dar au rămas aceleași, vreme de peste patru secole. Prosopografia și genealogia pot deci să ofere un ajutor prețios pentru revizuirea unor teze ale istoriografiei românești.

Este genealogia o știință? Iată o întrebare pe cât de posibilă, pe atât de justificată. Profesorul Berza răspundea la ea astfel: „În măsura în care fixează anumite adevăruri pe bază de cercetări metodice și criterii sigure, genealogia poate, judecând în chip absolut, să revendice locul de știință de-sine-stătătoare. Deși nu ajunge la stabilirea de legi cu caracter universal valabil și nici măcar de adevăruri generale, satisface și ea, ca orîșice altă știință, o frîntură din nesfârșita sete de cunoaștere a omului [...]. Cercetările genealogice își capătă astfel valoarea și interesul în raport cu ceea ce pot ele oferi istoricului ca material pentru construcția sa, genealogia putând exista numai ca disciplină auxiliară a istoriei. Privită însă în acest chip, foloasele ei pot fi deosebit de mari, rezultatele sale ajutând la lămurirea a numeroase probleme deosebită importantă, care merg de la destinele individuale ale personalităților ce ne rețin atenția prin rolul lor activ

în desfășurarea istorică, până la destine privitoare la întregi clase sociale sau epoci istorice”⁶.

Aplicabilitatea multidisciplinară a genealogiei este scoasă în evidență și de profesorul Aurelian Sacerdoțeanu: „Istoria nu caută în cercetările genealogice decât lămuriri de amănunt care îi pot ușura înțelegerea vieții sociale și culturale, în schimb societatea actuală poate să rezolve, sau măcar să îndrumeze pe calea cea bună, probleme de mare importanță în legătură cu biologia, ereditatea (mai ales patologia ereditară), psihologia și altele, în strânsă legătură cu individul și rolul său în mediul înconjurător. Istoria cu ajutorul genealogiei poate cunoaște succesiunile (limpezește deci și cronologia), dar poate afla și explicații sau realiza portrete prin cunoașterea ascendenței unei figuri oarecare. Nu mai amintim și faptul că se pot crea chiar sisteme de gândire istorică bazate pe succesiunea generațiilor [Ranke] [...]”.

În adevăr, numai genealogia poate da elementele esențiale pentru cunoașterea locului pe care îl ocupă omul în societate din punct de vedere istoric, juridic, etnic și biologic”⁷.

Așadar, departe de a fi o disciplină „feudală”, „burghezo-moșierească”, „reacționară” etc., genealogia se deschide multor conexiuni actuale. Demografia și sociologia, genetica și medicina pot trage mari foloase de pe urma rezultatelor ei. La întrebarea asupra caracterului științific al preocupărilor genealogice, se poate răspunde că spiritul metodic și critic în aprecierea și utilizarea izvoarelor, rigoarea documentării, acribia și aplicarea la obiect constituie tot atâtea coordonate ale științificității genealogiei. Atitudinea indiferentă sau chiar disprețuitoare care se manifestă uneori față de ea, trădează incultură, superficialitate sau deznădăcinare socială. Nu cred că exagerez afirmând că o societate civilizată trebuie să-și cunoască și să-și prețuiască ascendenții.

Știința genealogică privește individul uman fie ca rezultat al unor generații succesive de antecesorii, fie ca punct de plecare pentru posteritate, fie ca element al unei familii⁸. În funcție de aceste unghiuri de vedere diferite se structurează metodele de lucru ale disciplinei: cea analitică, al cărei rezultat îl constituie întocmirea tablei ascendenților, și cea sintetică, prin care se stabilește tabla descendenților. Nu mă opresc aici la semnificația

fiecărui dintre conceptele principale ale științei genealogice. Găsim explicarea lor în *Dicționarul științelor speciale ale istoriei* (București, 1982). Aș vrea însă să exemplific metoda analitică cu atât de interesanta lucrare germană *Ahnentafeln berühmter Deutscher*, din care, între cele două războaie mondiale, au apărut, la Leipzig, peste 100 de fascicule. În ele este prezentată ascendența unor personalități ale istoriei și culturii germane, precum împăratul Maximilian I, Maria de Burgundia, compozitorul Richard Wagner, contele Ferdinand von Zeppelin, povestitorii Wilhelm și Jakob Grimm, Johann Wolfgang Goethe și Friedrich Schiller, mareșalul Paul von Hindenburg etc.

Plină de surprize și pasionantă ar fi o asemenea lucrare despre ascendența unor personalități ale istoriei și culturii românești. În literatura genealogică românească există puține asemenea studii⁹, terenul de cercetare este vast, prevestind concluzii semnificative.

Pentru a construi însă aceste genealogii, pentru a le pune apoi în legătură cu alte domenii, pentru a trage concluzii istorice din ele, trebuie ca, mai întâi, cercetătorul să investigheze o serie de surse specifice, dând la iveală material genealogic brut, date concrete pe care urmează să le înregistreze în arbori genealogici, tabele ale ascendenților și ale descendenților. După cum scria Aurelian Sacerdoțeanu, „pentru a-și împlini chemarea sa, genealogistul trebuie să aibă anumite date sigure. În esență, acestea se reduc la elementele principale ale vieții individuale. Schematic ele se prezintă astfel:

1. Începutul sau originea insului, din ce părinți se trage.
2. Timpul și locul nașterii.
3. Situația, funcția și demnitatea avută în viață.
4. Timpul, locul și felul morții.
5. Căsătoria, cu aceleași indicații despre origine, naștere, situație, funcție și moarte ale soțului sau soției.
6. Copiii, deopotrivă de pe ramura femeiască și bărbătească (cu excluderea urmașilor din partea feminină, care, din punct de vedere genealogic, sunt urmăriți în ramura bărbătească)”¹⁰. Pentru a obține toate aceste date, genealogistul trebuie să apeleze la mai multe tipuri de izvoare, documentare și informative. Foarte importante sunt registrele parohiale, ulterior cele de stare civilă (impuse la noi de Regulamentul Organic). Pentru genealogiile medievale,

cercetătorul trebuie să consulte documentele publicate și, mai ales, uriașe cantități de acte inedite aflate în depozite de stat sau la persoane particulare. Alte surse ale investigațiilor genealogice sunt spițele de neam existente, foile de zestre, testamentele, hotărnicile, însemnările pe manuscrise și cărți, corespondența, cronicile, pisanile și portretele votive, pietrele tombale din biserici și cimitire, registrele cimitirelor și, nu în ultimul rând ca însemnătate, tradiția orală, care însă trebuie judecată cu mult discernământ. Aceasta din urmă se contaminează foarte ușor de fantezie, dar conține, adesea, perpetuate din generație în generație, elemente veridice. Prelucrarea datelor descoperite prin munca perseverentă a genealogistului trebuie să fie guvernată de anumite principii specifice acestei discipline¹¹: principiul numelui, care constă în urmărirea filiațiilor în funcție de perpetuarea unui nume de familie; principiul prenumelui, după care un prenume poate fi transmis de la o familie la alta prin alianțe matrimoniale, ceea ce ușurează întocmirea spițelor genealogice; principiul proprietății și cel al generațiilor genealogice. Adesea, din pricina puținătății izvoarelor, sunt necesare ipotezele de lucru, dar este important de subliniat că cercetătorul nu poate merge din ipoteză în ipoteză, ci trebuie să încerce să găsească în permanență sprijin documentar pentru afirmațiile sale.

Un cuvânt trebuie spus și despre necesitatea folosirii calculatorului în cercetările genealogice de la noi, și acest capitol ține deocamdată de domeniul speranțelor, al viitorului. Pe bună dreptate genealogistul german Heinz F. Friedrichs observa că viitorul genealogiei depinde în mare măsură de legătura sa cu genetica și cu istoria societății, căci „cercetătorul istoriei familiei care stătea singuratic în spatele arborilor săi și își ascundea rezultatele în dulap a dispărut. În locul său a apărut un om cu o viziune largă, care nu privește numai spre trecut, ci scrutează critic și viitorul”¹². Fie și din cele câteva considerații prezentate aici reiese că destinul genealogiei nu a apus, că ea are încă să ne dezvăluie multe fapte necunoscute.

*

* *

Unele din studiile cuprinse în acest volum au fost publicate în anii 1990-1996 în „Revue Roumaine d'Histoire”, „Arhiva

genealogică”, „Magazin istoric”, „Dreptatea”, „Contemporanul”, „Dorul” (Danemarca). Cartea de față reprezintă ediția a II-a, revăzută, a volumului *Genealogii*, publicat în anul 1999, la Editura Albatros din București.

Note

¹ Mihai Berza, *Genealogia – disciplină auxiliară a istoriei*, în „Hrisovul”, IV, 1944, p. 89.

² Vezi de pildă, Paul Cernovodeanu, *La généalogie, auxiliaire de l'histoire littéraire en Roumanie*, în vol. *Recueil du IIe Congrès international des sciences généalogiques et héraldiques*, Liège, 1972, p. 139-144.

³ Vezi de ex. N. Stoicescu, *Legăturile de rudenie dintre domni și marea boierime și importanța lor pentru istoria politică a Țării Românești și Moldovei (secolul XV – începutul secolului XVIII)*, în „Danubius”, V, 1971.

⁴ Mihai Berza, *op. cit.*, p. 96.

⁵ În special, studiul lui Neagu Djuvara, *Les Grands Boiards ont-ils constitué dans les Principautés Roumaines une véritable oligarchie institutionnelle et héréditaire ?*, în „Südostforschungen”, XLVI, 1987.

⁶ Mihai Berza, *op. cit.*, p. 81-82.

⁷ Aurelian Sacerdoțeanu, *Câteva note cu privire la cercetările genealogice românești*, în „Hrisovul”, II, 1942, p. 120-121.

⁸ Ștefan S. Gorovei, *Cu privire la metodologia cercetărilor de genealogie medievală moldovenească*, în „Revista Arhivelor”, 1, 1973, p. 114-115.

⁹ Idem, *Strămoșii cunoscuți ai principelui Al. I. Cuza*, în vol. *Cuza Vodă. In memoriam*, Iași, 1973, p. 25-32; Ștefan S. Gorovei, Mihai Sorin Rădulescu, *Strămoșii cunoscuți ai lui N. Iorga*, în „Acta Moldaviae Meridionalis”, VII-VIII, 1985-1986, p. 427-443; lucrările lui George Felix Tașcă despre ascendenții fizicianului Ștefan Procopiu și despre cei ai compozitorului Mihail Jora; comunicări și articole ale subsemnatului, precum și numeroase tabele ale ascendenților aflate în manuscris.

¹⁰ Aurelian Sacerdoțeanu, *op. cit.*, p. 121-122.

¹¹ Ștefan S. Gorovei, *Cu privire la metodologia cercetărilor de genealogie medievală moldovenească*, p. 115-119.

¹² Heinz F. Friedrichs, *Genealogie – Genetik – Gesellschaft*, în vol. *12 Internationaler Kongress für genealogische und heraldische Wissenschaften*, München, 1974, p. 7.

DESPRE ÎNCEPUTURILE PREOCUPĂRILOR
GENEALOGICE ROMÂNEȘTI

Dacă trecutul altor științe auxiliare ale istoriei a fost investigat – există o istorie a heraldicii românești de Dan Cernovodeanu, una a bibliografiei românești de Barbu Theodorescu etc. – evoluția cercetărilor genealogice românești în ansamblul lor a făcut obiectul a puține cercetări. În acest sens, este vorba de o comunicare a genealogistului Șerban Flondor – fiul patriotului bucovinean Iancu cavalier de Flondor – prezentată la Congresul internațional de genealogie și heraldică de la Viena din 1970, un articol al istoricului Gheorghe Bezviconi, intitulat *Genealogiștii Moldovei*¹, un studiu al aceluiași autor, publicat în „Arhiva Genealogică” (serie nouă), precum și câteva portrete de genealogiști prezentate în cadrul Comisiei de Heraldică, Genealogie și Sigilografie de pe lângă Institutul de Istorie „N. Iorga”.

Se poate pune problema în ce măsură prezintă interes o analiză a evoluției studiilor genealogice românești. Ele fac parte integrantă din istoriografia românească, chiar dacă contribuțiile lor nu au fost uneori luate în considerare. Dacă genealogia a servit în trecut – și uneori chiar și azi – satisfacerii unor orgolii nobiliare, dacă a dat adesea frâu liber fanteziei necontrolate, ea a intrat totuși încă din secolul al XVII-lea pe făgașul critic ce a făcut din ea o autentică știință auxiliară a istoriei. De la munca benedictinilor din Franța, încununată de celebra lucrare a lui Jean Mabillon, *De re diplomatica* (1681), și până la utilizarea astăzi a computerelor în cercetările genealogice, interesul pentru știința strămoșilor a oscilat. El s-a concretizat însă într-o impresionantă literatură genealogică, foarte puțin cunoscută în România.

Dacă începuturile genealogiei „culte” românești se pot fixa în veacul al XVIII-lea, odată cu lucrarea genealogică pierdută a lui Dimitrie Cantemir, preocupările răzeșilor și ale moșnenilor privind strămoșii și înrudirile lor apar în Evul Mediu, evident, la o dată imposibil de precizat. Ele se leagă de necesitatea demonstrării unor drepturi funciare, având, așadar, o motivație funcțională: demonstau dreptul de proprietate al coborâtorilor din

bătrânii unui sat. Arhivele noastre sunt pline de asemenea spițe de neam țărănești din secolele XVIII-XIX, mai ales, care, în general, erau alcătuite cu multă precizie. O astfel de spiță, de dimensiuni impresionante (4 m lungime), și de realizare artistică deosebită, se afla în colecția criticului de artă Radu Ionescu din București. Semnată și datată, ea cuprindea descendenții unui Toader pisar, trăitor în jurul anului 1800. Era însoțită de o explicație, după știința mea inedită, pe care o redau în continuare: „Această spiță de neamuri iaste pentru moșia Vârlezii, ținutul Covurlui, ocolu mijlocului, cari să află în trupul aceștii moșii = 1800 stâneni și să împarte în doi bătrâni, anume Bunții și Grozav, ce sunt fiii lui Pisariu, fiii lui Sorin și nepoți Stanciului comis și dintru acești doi bătrâni să împarte pe spiță după cum sunt mai sus puși de rând și fieștecare în ce rând de oameni au fost”. Semnează Gavrilă Vârlan preot, cu precizarea „am scris 1821 iulie în Vârlezi”. Apar în această spiță numele unor persoane ale căror familii s-au ridicat pe treptele boierilor: Cernat și Plesnilă.

Numeroase documente medievale românești atestă cunoașterea de către boierii noștri a strămoșilor lor. Astfel, Nicolae Iorga a descoperit și a publicat una dintre primele spițe de neam păstrate, cea a neamului lui Vasile Lupu, întocmită în secolul al XVII-lea de o rudă a acestuia, postelnicul Ștefan Ghindă². Din anul 1674 datează traducerea de către spătarul Nicolae Milescu a unei *Genealogii a țarilor ruși*, lucrare semnalată de către P.P. Panaitescu³. Legăturilor cu nobilimea străină, în special cu mediul nobiliar polon, li se datorează interesul și pretențiile genealogice fanteziste ale unor domni – aventurieri ca Despot Vodă sau Gaspar Grațiani.

„Cel dintâi genealogist moldovean”⁴ poate fi considerat Dimitrie Cantemir, a cărui lucrare genealogică este menționată în prefața *Hronicului vechimii romano-moldo-vlahilor*, ca „liber moldavicae nobilitatis genealogiae, latino sermone a nobis conscriptus”. Nicolae Iorga situa data scrierii acestei lucrări între 1716-1717, când a fost elaborată *Descrierea Moldovei*, și 1718, data redactării *Hronicului*. Este posibil ca lista familiilor boierești din *Descrierea Moldovei*, să reprezinte tocmai cuprinsul lucrării pierdute a lui Cantemir, care, cu siguranță, ar fi putut aduce detalii valoroase pentru reconstituirea istoriei politice a Moldovei medievale.

Nevoia de a-și dovedi descendența din vechii domnitori ai Moldovei – de altfel, confirmată documentar – l-a determinat pe principele Nicolae Mavrocordat să-și studieze genealogia, însărcinându-i pe marele vistier Constantin Văcărescu (1680-1732) și pe marele logofăt Nicolae Roset (c. 1680 – c. 1759) să o aștearnă pe hârtie, pentru a-i legitima prezența în scaunul țărilor române. Primul cărturar din Țara Românească ce s-a îndeletnicit intens cu cercetarea spițelor de neam a fost banul Mihai Cantacuzino (1723 – c. 1790), ginere al mai sus-amintitului Constantin Văcărescu. Calificată de editorul său, N. Iorga, drept „o adevărată comoară de lămuriri asupra trecutului familiilor noastre conducătoare”, *Ghenealoghia Cantacuzinilor* – principala lucrare a banului Mihai Cantacuzino – este cea mai veche lucrare de genealogie boierească păstrată, scopul aproape declarat al autorului fiind cel de a-și afirma ascendența ilustră bizantină. Iorga scria despre finalitatea acestuia: „Cel care, după multe cercetări și ajutându-se de tot ce-i putea sta la îndemână, cărți și oameni, a compus acest monument literar, unul din cele mai însemnate ce ne-a rămas din al XVIII-lea veac – Mihai Banul Cantacuzino – urmărea, de altfel, și un scop cu totul deosebit de al scriitorilor de arbori genealogici. Aceștia se gândeau la nevoile unui proces de moșii, unei afaceri de moștenire sau de reclamație a unor averi înstrăinate ale familiei, și le trebuia numai să știe cine a fost feciorul cui. Pe când boierul luminat, care strămutat de împrejurări într-o străinătate foarte îndepărtată, însemna acolo pe încetul, cu conștiință și răbdare, care a fost în curgerea veacurilor desfășurarea neamului său, acesta înțelegea să-și afirme o înaltă coborâre și, afirmând-o printr-o povestire pioasă, să se cinstească în același timp pe sine și pe ai săi”⁵. *Ghenealoghia Cantacuzinilor* conține, de asemenea, bogate informații despre familii boierești înrudite cu Cantacuzinii: Văcăreștii, Brâncovenii, Cantemireștii, Ghiculeștii, Mavrocordații, Vatațe, Crețuleștii.

Cancelariile domnești au jucat uneori un rol în soluționarea litigiilor și problemelor genealogice. Deschiderea boierimii românești spre Occident în veacul al XVIII-lea, intensificarea legăturilor culturale și politice cu străinii au pus în fața ei modelul nobilimii apusene care folosea blazoane și își cunoștea

genealogiile. În aceste condiții, boierimea românească dorea să-și ateste prin înscrisuri vechimea și poziția în societate, având ca scop și asigurarea unor drepturi de proprietate, mai ales asupra unor bunuri imobiliare. Poate cel mai frumos arbore genealogic emis de o cancelarie domnească este cel alcătuit din dispoziția Divanului Moldovei în anul 1813 și întărit de domnitorul Scarlat Callimachi, înfățișând spița familiei Balș, împodobită cu steme (semnalată de Theodor Cornel și Gheorghe Bezviconi, publicată apoi de Maria Dogaru). Întocmită de slugerul Constandin Leon-dari, logofăt de taină al Divanului, și de către arhitectul Johann Freywald care a realizat stemele în culori ale diferiților membri ai familiei, această spiță conține informații bogate și exacte, cu trimiteri la documentele de unde sunt extrase. Un arbore genealogic asemănător este cel al familiei Sturdza, alcătuit în 1842 de un comitet format din logofătul Dimitrie Sturdza, vornicul Ioan Neculce, vistiernicul Alecu Sturdza, vornicul Costache Sturdza și aga Gheorghe Asachi, „arhivist al statului”.

În prima jumătate a secolului trecut au fost întocmite o serie de spițe boierești, între ele remarcându-se cele scrise de Constantin Tufescu (1794-1846), publicate de Gheorghe Bezviconi⁶. Puțin cunoscut a rămas și interesul pentru strămoși al scriitorului și omului politic Ion Ghica, ale cărui note genealogice aflate la Biblioteca Academiei Române se referă la descendența sa, pe linie feminină, din Mușatini și din domnitorul Antioh Cantemir, la înrudirile sale cu Dudeștii, Câmpinenii, Cantacuzinii, Crețuleștii, Văcăreștii, Suțeștii, Bălșeștii ș.a. Un alt memorialist interesat de ascendența sa a fost colonelul Grigore Lăcusteanu (1813-1883), care trece în revistă în amintirile sale, publicate în 1935, membrii familiilor Lăcusteanu, Dedulescu, Drugănescu ș.a.

Dacă Ion Ghica și Grigore Lăcusteanu au fost preocupați de legăturile lor de familie, paharnicul Constandin Sion⁷ oferă în cunoscuta sa *Arhondologie a Moldovei* o imagine a boierimii moldovenești în pragul desființării sale instituționale. Cartea rămâne un izvor prețios pentru datele genealogice pe care le conține.

Ca și istoriografia în general, în care s-a manifestat curentul romantic, și genealogia s-a resimțit din plin de fanteziile epocii. Poate cea mai bună ilustrare a romantismului în domeniul